

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Araştırma Makalesi

<https://dx.doi.org/10.19171/uefad.442566>

Başvuru/Received: 11.07.2018 Kabul/Accepted: 18.12.2018

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Farklılıklara Saygı Algılarının Anne Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi*

Handan Asûde BAŞAL

*Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, asubasal@uludag.edu.tr,
OrcID: 0000-0002-4112-4339*

Burcu SARI

*Arş. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale Sosyal Bilimler
MYO, burcusari87@gmail.com, OrcID: 0000-0002-2872-8613*

Merve ÇELİK

Uludağ Üniversitesi, OrcID: 0000-0001-9951-0091

Tuğba ŞEKER

Uludağ Üniversitesi, OrcID: 0000-0003-2114-0400

Merve ŞAHİN

Uludağ Üniversitesi, OrcID: 0000-0002-4985-5689

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; anne eğitim düzeyinin okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı algısı üzerinde anlamlı fark oluşturma durumunu ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini Bursa İli Osmangazi İlçesinde bulunan anaokuluna devam eden 40'ı kız, 44'ü erkek olmak üzere toplam 84 beş-altı yaş çocuğu oluşturmaktadır. Genel tarama modelinde yürütülen bu çalışmanın verileri "Farklılıklara Saygı Ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Çocukların ölçekten aldıkları puanların frekans ve yüzde dağılımları tablolar halinde sunulmuş olup, anne eğitim düzeyine ilişkin sonuçlar ise ANOVA yöntemi ile test edilmiş ve sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda; çocukların farklılıklara saygı ölçeğinden aldıkları

puanların anne eğitim düzeyine göre anlamlı derecede farklılaşmadığı saptanmıştır. Araştırma bulguları ilgili alanyazın kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, anne eğitim düzeyi, farklılıklara saygı.

Analyzing Children’s Perception Of Diversity According to Maternal Education Level

ABSTRACT

This study aims to reveal whether maternal education level makes a significant difference in children’s perception of diversity. The study sample consists of 84 children (40 girls and 44 boys) at the age of 5-6 going to a kindergarten in Osmangazi district of Bursa province. The data of the study conducted using the general survey model were collected through the “The Scale of Respect for Diversities” The research findings as well as frequency and percentage distribution of the scores obtained by the children from the scale were given in tables, and then the results related to maternal education level were presented after being subjected to ANOVA test. The study revealed that the scores obtained by the children from the Respect for Diversity Scale did not differ significantly by maternal education level. The study findings are discussed in the light of the relevant literature.

Key Words: Preschool education, maternal education, respect to diversities.

GİRİŐ

Bilindiđi gibi, doğumdan sonraki ilk altı yıl gelişimin en hızlı olduğu dönemdir ve diğer gelişim alanlarının yanında kişilik gelişiminin de temeli bu dönemde atılmaktadır (Başal, 2012; Measelle, John, Ablow, Cowan ve Cowan, 2005). Ayrıca, erken çocukluk döneminde verilen eğitimin, çocukların bilişsel, dil ve sosyal gelişim alanlarının yanında kişilik gelişimini de olumlu yönde desteklediği görölmektedir (Nores ve Barnett, 2010).

Yaşadığımız dünyada dil, din, ırk, mezhep, renk vb. özellikler bakımından farklı birçok insan yaşamaktadır. Bulunduđumuz çevrede tüm farklılıklara saygı duyabilmek bir arada yaşayabilmek adına önemlidir. “Farklılık” kelimesinin tanımına bakıldığında; “*doğal, toplumsal ve bilince dayanan her olay ve olguyu bütün ötekilerden ayıran özellik*” olarak tanımlandığı görölmektedir (Türk Dil Kurumu, 2018). Farklılıklara saygı

kavramının çıkış noktası ise; çocukların çok erken yaşlarda çevrelerindeki olay ve olguların farklı özelliklerini algılayabilmeleri ve bu farklı özellikleri, iyi/güzel veya kötü/çirkin olarak nitelendirebilmeleridir (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, 2006). Yani, çocuklar erken yaşlardan itibaren çevrelerindeki olay ve olguların farklı özelliklerini fark edip, çevrenin de etkisiyle, bu farklılıklara yönelik bir düşünce kalıbı geliştirebilmektedir. Bu nedenle, farklılıklara saygı kavramı erken çocukluk döneminde kazanılması gereken önemli sosyal becerilerden birisi olarak görülmektedir (Divrenği ve Aktan, 2010).

Farklılıklara saygı kavramının erken yaşlardan itibaren eğitim programına dahil edilmesine yönelik çalışmalar ilk olarak Amerika'da 1980'li yıllarda Çok Kültürlü Eğitim (Multicultural Education) yaklaşımının ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Çok Kültürlü Eğitim çalışmalarının ardından, Amerika'da ilk defa önyargı ve ayrımcılık temalarını temeline alan Önyargı Karşıtı Program (Anti-Bias Curriculum) Louise Derman-Sparks (1989) tarafından geliştirilmiştir (Ekmişoğlu, 2007). Bu programın temel amacı çocuklara, güçlü öz benlik duygusu, benzerlik ve farklılıklara saygı, işbirliği ve empati kazandırmaktır (Ekmişoğlu, 2007).

Ülkemizde ise farklılıklara saygı kavramı Okul Öncesi Eğitim Programı'na ilk defa 2006 yılında girmiştir (MEB, 2006). Daha sonra 2013 yılında yenilenen Okul Öncesi Eğitim Programı'nda ise var olan kazanımlara bir kazanım daha eklendiği görülmektedir (MEB, 2013). Tablo 1'de 2006-2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan farklılıklara saygı kavramına ilişkin kazanımların karşılaştırılması sunulmaktadır.

Tablo 1. 2006-2013 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda yer alan farklılıklara saygı kavramına ilişkin kazanımlar

MEB Okul Öncesi Eğitim Programı 2006	MEB Okul Öncesi Eğitim Programı 2013
Amaç 5. Başkalarının duygularını fark edebilme.	Kazanım 6: Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.
Amaç 7. Hoşgörü gösterebilme.	Kazanım 8: Farklılıklara saygı gösterir.
Amaç 8. Farklılıklara saygı gösterir.	Kazanım 9: Farklı kültürel özellikleri açıklar. Kazanım 16: Toplumsal yaşamda bireylerin farklı rol ve görevleri olduğunu açıklar.

Tablo 1’de görüldüğü üzere, Okul Öncesi Eğitim Programı’nda (2006) yer alan kazanımlar incelendiğinde sosyal-duygusal alan başlığı altında yer alan toplam üç adet kazanım olduğu görülmektedir. Yenilenen Okul Öncesi Eğitim Programı’nda (2013) ise dört adet kazanım bulunmaktadır. Mevcut Okul Öncesi Eğitim Programı’nda kazanımların daha açıklayıcı olmasına karşılık; Üner (2011)’in de belirttiği gibi Okul Öncesi Eğitim Programı’nda farklılıklara saygı kavramı sadece sosyal-duygusal alan ile sınırlı kalmaktadır. Okul öncesi dönemde çocukların farklılıklara saygı algısının geliştirilmesi adına okul öncesi eğitim programlarında bu kazanım-göstergelerin çoğaltılması ve günlük planlarda bu kazanımlara yer verilmesi önem taşımaktadır.

Erken çocukluk döneminde “farklılık” kavramı algısı daha çocuk üç-dört aylıkken, çevresinde var olan ve fiziksel görünüm açısından farklı olanı fark etmesiyle başlamaktadır. Daha üç aylıkken bebeklerin kendi ırkından olan yüzleri ayırt edebildikleri düşünülmektedir (Kelly ve diğerleri, 2005). 10 aylık bir bebeğin ise cinsiyete bağlı farklılıkları tespit edebildiği saptanmıştır (Levy ve Haaf, 1994). Çocuklar üç-dört yaşına geldiğinde kendi kişiliğinin ve cinsiyetinin farkında olmakla beraber kendini diğer insanlar ile karşılaştırarak farklılıkların nedenini anlamaya çalışmaktadır (Thompson, 1975).

Okul öncesi dönemde çocuklar farklılıkları anlamak adına ebeveynlerine çeşitli sorular sorarlar ve ayrıca ebeveynlerinin davranışlarını gözlemlerler. Anne-babaların bu sorular karşısındaki tutumları ve sergiledikleri davranış kalıpları çocuğun kendisine saygısını ve farklılıklara olan algısını etkilemektedir (Ekmişoğlu, 2007). Sosyal öğrenme teorisine göre (Bandura, 1977) anne-babalar, kendi davranış kalıpları ve mesleki rolleri aracılığıyla toplumsal cinsiyet rollerine yönelik çocuklara model oluşturmaktadırlar. Yani anne-babaların davranış kalıpları, çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik davranış kalıplarını güçlendirebilmektedir (McHale, Crouter ve Tucker, 1999).

Çocukların sosyal gelişimi üzerinde anne babaların küçük yaştan itibaren çocuklar ile kuracakları sağlıklı iletişimin etkisi büyüktür (Başal, Kahraman, Taner Derman, Bağçeli, Kahraman ve Sümer, 2014). Özellikle, erken yaşlarda çocuk ile anne arasında kurulan bağ, çocuğun ilerleyen yıllarda kişilik gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Brumariu ve Kerns, 2008; Seibert ve Kerns, 2015). Araştırmalar, annelerin küçük çocukların duyguları anlamalarını ve iletişimlerini kolaylaştırmak için daha önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir (Hastings, McShane, Parker ve Ladha, 2007). Annelerin iki

yaşından sonra özellikle kız çocuklarıyla duygulara yönelik olarak daha çok konuştuğu ve bunun da çocuğun ileride duygu içerikli konuşma durumuna olumlu yönde katkı sağladığı bilinmektedir (Fivush, Brotman, Buckner ve Goodman, 2000). Ayrıca; çocukların annelerinin eğitim düzeyi, annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumları üzerinde bir farklılığa neden olmaktadır (Balat, 2010). Annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı daha demokratik, eşitlikçi ve paylaşımcı davrandıkları belirtilmektedir (Arı, Bayhan ve Artan, 1997; Balat, 2010; Durmuşoğlu-Saltalı ve Arslan, 2011; Kale, Çağdaş ve Tepeli, 2013; Özben ve Argun, 2002). Çocukların demokratik ortamlarda yetişmesinin özgüven duygusunu arttırdığı (Günel, 2007) gibi başkalarıyla kurduğu ilişkilerde farklılıklara saygı göstermesi noktasında da önemli olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, anne eğitim düzeyinin çocukların farklılıklara saygı algısı üzerinde anlamlı fark oluşturma durumunu belirlemektir. Bu amaçla şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı düzeyleri nelerdir?
2. Okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı algısı anne eğitim durumuna göre anlamlı derecede farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırma, anne eğitim düzeyinin çocukların farklılıklara saygı algısı üzerinde anlamlı fark oluşturma durumunu ortaya koymak amacıyla tarama (betimsel) modeli kullanılarak yürütülmüştür. Genel tarama modelleri, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup ve örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Evren ve Örneklem

Bu araştırma Bursa İli Osmangazi İlçesinde bulunan Hülya Şahnaoğlu Anaokulu'na devam eden 40'ı kız, 44'ü erkek olmak üzere toplam 84 beş-altı yaş çocuğu oluşturmaktadır. Örneklem grubunda yer alan çocukların annelerinin 23'ü ilköğretim, 30'u lise ve 31'i üniversite mezunudur. Araştırmanın örneklemini, örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir olması nedeniyle, seçkisiz olmayan örnekleme

yöntemlerinden, uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiştir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012).

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamına alınan çocukların farklılıklara saygı algısını belirlemek adına Ekmişoğlu (2007) tarafından 5-6 yaş çocukları için geliştirilen “Farklılıklara Saygı Ölçeği” kullanılmıştır. Farklılıklara Saygı Ölçeği, “Cinsiyet”, “Aile ve Sosyal Yapı”, “Engel”, “Farklı Kültürel Geçmiş” olmak üzere dört ana alt başlıktan ve toplam 30 sorudan oluşmaktadır. Her sorunun karşısında, “Katılıyorum”, “Biraz Katılıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” maddeleri yer almaktadır. Puanlama yapılırken “Katılıyorum” maddesi üç puan, “Biraz Katılıyorum” maddesi iki puan ve “Hiç Katılmıyorum” maddesi bir puan olarak puanlama yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 90, en düşük puan 30’dur. Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin güvenilirlik çalışması sonuçlarına göre ölçeğin Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın uygulama süreci, Farklılıklara Saygı Ölçeği’nde yer alan maddeler araştırma kapsamına alınan çocuklara araştırmacılar tarafından sözel olarak sorularak gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

İlk olarak, çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği’nden aldıkları puanların frekans ve yüzde dağılımları sunulmuştur. Daha sonra, çocukların aldıkları puanların anne eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için ANOVA testi kullanılmıştır.

İstatistiksel analizlere başlamadan önce, ilk olarak, çocukların ölçekten aldıkları puanların normal dağılım durumlarına ilişkin çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) değerlerine bakılmış ve değerlerin +1.5, -1.5 aralığında olduğu belirlenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) bir veri setinde çarpıklık değerinin +1.5, -1.5 aralığında olmasının normal dağılım için kabul edilebilir bir ölçüt olduğunu ifade etmektedir. Çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) değerleri normal dağılım için kabul edilen değerler arasında olduğu için puanların normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir.

BULGULAR

Aşağıdaki tablolarda ilk olarak; okul öncesi dönem çocuklarının Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin maddelerine verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları sunulmuştur. Araştırma kapsamına alınan çocukların

Farklılıklara Saygı Ölçeği'ne verdikleri cevaplar, “Cinsiyet”, “Aile-sosyal Yapı”, “Engel”, “Farklı Kültürel Geçmiş” olmak üzere dört alt başlıkta toplanarak tablolar halinde verilmiştir. Tablo 2’de çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin *Cinsiyet* kategorisi altında yer alan ölçek maddelerine verdikleri cevapların yüzde ve frekansları görülmektedir.

Tablo 2. Çocukların *Cinsiyet* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları

A.	Cinsiyet	Katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
A1.	Bence büyüyünce kız arkadaşlarım itfaiyeci/erkek arkadaşlarım hemşire olabilir.	50	59.50	8	9.50	26	31.00	84	100
A2.	Bence annelerin yaptığı ev işlerini babalar da yapabilir. (Temizlik, yemek yapmak vb.)	25	29.80	2	2.40	57	67.9	84	100
A3.	Bence babaların yaptığı işleri anneler de yapabilir. (Araba tamiri, musluk tamiri vb.)	14	16.70	5	6.00	65	77.40	84	100
A4.	Bence sadece erkekler pantolon giyebilir.	34	40.50	2	2.40	48	57.10	84	100
A5.	Sınıf öğretmeninim erkek/kadın olmasını isterim.	35	41.70	3	3.60	46	54.80	84	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi, Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin *cinsiyet* kategorisi altında yer alan ilk madde olan “*Bence büyüyünce kız arkadaşlarım itfaiyeci/erkek arkadaşlarım hemşire olabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %31.00 ($f=26$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %9.50 ($f=8$), katılıyorum diyenlerin oranı %59.50 ($f=50$) olarak bulunmuştur. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Cinsiyet kategorisi altında yer alan ikinci madde olan “*Bence annelerin yaptığı ev işlerini babalar da yapabilir (Temizlik, yemek yapmak vb.)*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %67.90 ($f=57$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı 2.40 ($f=2$), katılıyorum diyenlerin oranı %29.80 ($f=25$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Cinsiyet kategorisinin üçüncü maddesi olan “*Bence babaların yaptığı işleri anneler de yapabilir (Araba tamir etmek, musluk tamir etmek vb.)*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %77.30 ($f=65$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı 6.00 ($f=5$), katılıyorum diyenlerin oranı %16.70

($f=14$)'tir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Cinsiyet kategorisinin dördüncü maddesi olan “*Bence sadece erkekler pantolon giyebilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %57.10 ($f=48$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %2.40 ($f=2$), katılıyorum diyenlerin oranı %40.50 ($f=34$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Cinsiyet kategorisinin beşinci maddesi olan “*Sınıf öğretmenimin erkek/kadın olmasını isterim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %54.80 ($f=46$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 ($f=3$), katılıyorum diyenlerin oranı %41.60 ($f=35$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 3’de çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin *Aile-Sosyal Yapı* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları sunulmaktadır.

Tablo 3. Çocukların *Aile-Sosyal Yapı* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları

B.	SOSYAL YAPI	Katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
		<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
B1.	Bence dünyadaki bütün aileler birbirine benziyor.	14	16.70	4	4.80	66	78.60	84	100
B2.	Bence bir ailede sadece anne, baba ve çocuklar yaşmalıdır.	38	45.20	2	2.40	44	52.40	84	100
B3.	Bence bir ailede birbirinden farklı kişiler olabilir.	64	76.20	3	3.60	17	20.20	84	100
B4.	Bence böyle bir yerde (mağara evi resmi gösterilir) bir aile yaşayabilir.	17	20.20	1	1.20	66	78.60	84	100
B5.	Bence bizden farklı ailelerle de (daha farklı bir dil konuşan vb.) arkadaş olabilir.	43	51.20	3	3.60	38	45.20	84	100
B6.	Ailenin daha kalabalık olmasını (teyzelerinin, halalarının vb. sizinle yaşamasını) isterim.	48	57.10	2	2.40	34	40.50	84	100
B7.	Bütün ailemle beraber bir etkinlik yapmak isterim.	79	94.00	-	-	5	6.00	84	100
B8.	Bence bir aile sürekli aynı evde yaşmalıdır.	37	44.00	4	4.80	43	51.20	84	100
B9.	Bambulardan yapılmış bir evde yaşamak isterdim.	58	69.00	2	2.40	24	28.60	84	100

Tablo 3'te görüldüğü üzere, Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin *Aile-Sosyal Yapı* kategorisinin ilk maddesi olan “*Bence dünyadaki bütün aileler birbirine benziyor.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %78.60 ($f=66$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %4.80 ($f=4$), katılıyorum diyenlerin oranı %16.70 ($f=14$)'tir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin ikinci maddesi olan “*Bence bir ailede sadece anne, baba ve çocuklar yaşmalıdır.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %52.40 ($f=44$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %2.40 ($f=2$), katılıyorum diyenlerin oranı %45.20 ($f=38$)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin üçüncü maddesi olan “*Bence bir ailede birbirinden farklı kişiler olabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %20.20 ($f=17$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 ($f=3$), katılıyorum diyenlerin oranı %76.20 ($f=64$)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin dördüncü maddesi olan “*Bence böyle bir yerde (mağara evi resmi gösterilir) bir aile yaşayabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %78.60 ($f=66$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %1.20 ($f=1$), katılıyorum diyenlerin oranı %20.20 ($f=17$)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin beşinci maddesi olan “*Bence bizden farklı ailelerle de (daha farklı bir dil konuşan vb.) arkadaş olabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %45.20 ($f=38$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 ($f=3$), katılıyorum diyenlerin oranı %51.20 ($f=43$). Araştırma kapsamına alınan çocukların yaklaşık olarak yarısı bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin altıncı maddesi olan “*Ailemin daha kalabalık olmasını (teyzelerinin, halalarının vb. sizinle yaşamasını) isterim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %40.50 ($f=34$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %2.40 ($f=2$), katılıyorum diyenlerin oranı %57.10 ($f=48$)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin yedinci maddesi olan “*Bütün ailemle beraber bir etkinlik yapmak isterim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %6.00 ($f=5$), biraz katılıyorum diyen olmamış, katılıyorum diyenlerin oranı %94.00 ($f=79$)'tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin sekizinci maddesi olan “*Bence bir aile sürekli aynı evde yaşmalıdır.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %51.20 ($f=43$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %4.80 ($f=4$), katılıyorum diyenlerin oranı %44.00 ($f=37$)’tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Aile-Sosyal Yapı kategorisinin dokuzuncu maddesi olan “*Bambulardan yapılmış bir evde yaşamak isterdim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %69.00 ($f=58$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %2.40 ($f=2$), katılıyorum diyenlerin oranı %28.00 ($f=24$)’tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 4’te çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin *Engel* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların *Engel* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları

C.	Engel	Katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
C1.	Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar bizden farklıdır.	68	81.00	4	4.80	12	14.30	84	100
C2.	Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar birbirleri ile arkadaş olabilir.	47	56.00	6	7.10	31	36.90	84	100
C3.	Sınıfımda herhangi bir fiziksel engele (yürüme, konuşma vb.) sahip çocukların olmasını isterim.	41	48.80	1	1.20	42	50.00	84	100
C4.	Herhangi bir engele sahip (gözleri daha az gören, kulakları daha az duyan, koltukaltı değneği ya da tekerlekli sandalye kullanan vb.) bir arkadaşım yaptığı etkinlikte zorlansa ona yardım ederim.	79	94.00	3	3.60	2	2.40	84	100
C5.	Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar spor yapabilir.	31	36.90	3	3.60	50	59.50	84	100
C6.	Sınıfımda benden daha farklı öğrenen bir çocuk olsa onunla arkadaş olmak isterim.	56	66.60	2	2.40	26	31.00	84	100
C7.	Bence herhangi bir fiziksel engele sahip çocuklar resim yapamaz.	38	45.20	4	4.80	42	50.00	84	100
C8.	Bence gözleri daha az gören bir çocuk top oynayabilir.	15	17.90	1	1.20	68	81.00	84	100

Tablo 4’te görüldüğü üzere, Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin *Engel* kategorisinin birinci maddesi olan “*Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar bizden farklıdır.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %14.20 ($f=12$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %4.80 ($f=4$), katılıyorum diyenlerin oranı %81.00 ($f=68$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin ikinci maddesi olan “*Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar birbirleri ile arkadaş olabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %36.90 ($f=31$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %7.10 ($f=6$), katılıyorum diyenlerin oranı %56.00 ($f=47$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin üçüncü maddesi olan “*Sınıfımda herhangi bir fiziksel engele (yürüme, konuşma vb.) sahip çocukların olmasını isterim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %50.00 ($f=42$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %1.20 ($f=1$), katılıyorum diyenlerin oranı %48.80 ($f=41$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların yarısı bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin dördüncü maddesi olan “*Herhangi bir engele sahip (gözleri daha az gören, kulakları daha az duyan, koltukaltı değneği ya da tekerlekli sandalye kullanan vb.) bir arkadaşım yaptığı etkinlikte zorlansa ona yardım ederim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %2.40 ($f=2$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 ($f=3$), katılıyorum diyenlerin oranı %94.00 ($f=79$)’tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin beşinci maddesi olan “*Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar spor yapabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %59.50 ($f=50$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 ($f=3$), katılıyorum diyenlerin oranı %36.90 ($f=31$)’tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin altıncı maddesi olan “*Sınıfımda benden daha farklı öğrenen bir çocuk olsa onunla arkadaş olmak isterim.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %31.00 ($f=26$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %2.40 ($f=2$), katılıyorum diyenlerin oranı %66.60 ($f=56$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin yedinci maddesi olan “*Bence herhangi bir fiziksel engele sahip çocuklar resim yapamaz.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %50.00 ($f=42$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %4.80 ($f=4$), katılıyorum diyenlerin oranı %45.20 ($f=38$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların yarısı bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Engel kategorisinin sekizinci maddesi olan “*Bence gözleri daha az gören bir çocuk top oynayabilir.*” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %81.00 ($f=68$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %1.20 ($f=1$), katılıyorum diyenlerin oranı %17.80 ($f=15$)’dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 5’te çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin *Farklı Kültürel Geçmiş* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları sunulmuştur.

Tablo 5. Çocukların *Farklı Kültürel Geçmiş* kategorisinde yer alan alt maddelere verdikleri cevapların yüzde ve frekans dağılımları

	Katılıyorum		Biraz Katılıyorum		Katılmıyorum		Toplam	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
D. Farklı Kültürel Geçmiş								
D1. Teninin rengi benim tenimin rengimden daha farklı olan (mesela daha koyu/açık) bir çocuk sınıfıma gelse, onunla arkadaş olmak isterim.	41	48.80	2	2.40	41	48.80	84	100
D2. Bence farklı ten renklerine (birinin ten rengi açık diğeri daha koyu gibi) sahip olan çocuklar birlikte oyun oynayabilirler.	54	64.30	6	7.10	24	28.60	84	100
D3. Öğretmenimiz bana farklı dillerde (İngilizce, Almanca vb.) şarkılar, parmak oyunları öğretmesini isterim.	66	78.60	1	1.20	17	20.20	84	100
D4. Başka ülkelerde yaşayan (farklı kültürleri olan) çocukların oyunlarını öğrenmek isterim.	60	71.40	-	-	24	28.60	84	100
D5. Farklı (Türkçe olmayan) bir dilde konuşan arkadaşlarımın olmasını isterim.	31	36.90	3	3.60	50	59.50	84	100
D6. Sınıfımda farklı ülkelerde yaşayan çocukların oynadığı oyuncakların olmasını isterim.	52	61.90	3	3.60	29	34.50	84	100
D7. Sınıfımda başka ülkelerde yaşayan çocukların giydiği kıyafetlerden olmasını isterim.	49	58.30	-	-	35	41.70	84	100
D8. Farklı ülkelerden çocuklar ülkemize gelse onları evime çağırıp bizde misafir olarak kalmasını isterim.	57	67.90	5	6.00	22	26.20	84	100

Tablo 5'te görüldüğü üzere, Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin birinci maddesi olan *“Teninin rengi benim tenimin rengimden daha farklı olan (mesela daha koyu/açık) bir çocuk sınıfıma gelse, onunla arkadaş olmak isterim.”* ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %48.80 (f=41), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %2.40 (f=2), katılıyorum diyenlerin oranı %48.80 (f=41)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocuklardan katılıyorum ve katılmıyorum diyenlerin sayılarının eşit olduğu görülmektedir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin ikinci maddesi olan “Bence farklı ten renklerine (birinin ten rengi açık diğeri daha koyu gibi) sahip olan çocuklar birlikte oyun oynayabilirler.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %28.60 (f=24), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %7.10 (f=6), katılıyorum diyenlerin oranı %64.30 (f=54)'tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin üçüncü maddesi olan “Öğretmenimiz bana farklı dillerde (İngilizce, Almanca vb.) şarkılar, parmak oyunları öğretmesini isterim.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %20.20 (f=17), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %1.20 (f=1), katılıyorum diyenlerin oranı %78.00 (f=66)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin dördüncü maddesi olan “Başka ülkelerde yaşayan (farklı kültürleri olan) çocukların oyunlarını öğrenmek isterim.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %28.60 (f=24), biraz katılıyorum diyen olmamıştır, katılıyorum diyenlerin oranı %77.40 (f=60)'tür. Araştırma kapsamına alınan çocukların büyük çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin beşinci maddesi olan “Farklı (Türkçe olmayan) bir dilde konuşan arkadaşlarımın olmasını isterim.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %59.50 (f=50), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 (f=3), katılıyorum diyenlerin oranı %36.90 (f=31)'dir. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katılmadığını belirtmiştir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin altıncı maddesi olan “Sınıfımda farklı ülkelerde yaşayan çocukların oynadığı oyuncakların olmasını isterim.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %34.50 (f=29), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %3.60 (f=3), katılıyorum diyenlerin oranı %61.90 (f=52)'dur. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin yedinci maddesi olan “Sınıfta başka ülkelerde yaşayan çocukların giydiği kıyafetlerden olmasını isterim.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %41.70 ($f=35$), biraz katılıyorum diyen olmamıştır, katılıyorum diyenlerin oranı %58.30 ($f=49$)’dur. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Farklı Kültürel Geçmiş kategorisinin sekizinci maddesi olan “Farklı ülkelerden çocuklar ülkemize gelse onları evime çağırıp bizde misafir olarak kalmasını isterim.” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %26.10 ($f=22$), biraz katılıyorum diyenlerin oranı %6.00 ($f=5$), katılıyorum diyenlerin oranı %67.90 ($f=57$)’dır. Araştırma kapsamına alınan çocukların çoğunluğu bu ifadeye katıldığını belirtmiştir.

Tablo 6’da araştırma kapsamına alınan çocukların annelerinin eğitim düzeyine göre çocukların Farlılıklara Saygı Ölçeği’nden aldıkları puan ortalamaları ve standart sapma değerleri verilmiştir.

Tablo 6. Annelerinin eğitim düzeyine göre çocukların Farlılıklara Saygı Ölçeği’nden aldıkları puan ortalamaları ve standart sapma değerleri

	<i>n</i>	\bar{X}	SS
Cinsiyet			
İlköğretim	23	9.26	2.34
Lise	30	9.13	2.39
Üniversite	31	8.68	2.49
Toplam	84	9.00	2.40
Aile-Sosyal Yapı			
İlköğretim	23	18.52	4.04
Lise	30	17.67	4.20
Üniversite	31	17.71	3.52
Toplam	84	17.92	3.89
Engel			
İlköğretim	23	17.00	3.44
Lise	30	17.27	3.30
Üniversite	31	17.32	2.87
Toplam	84	17.21	3.15
Farklı Kültürel Geçmiş			
İlköğretim	23	17.17	5.54
Lise	30	18.03	5.33
Üniversite	31	18.58	4.78
Toplam	84	18.00	5.16
Genel Toplam			
İlköğretim	23	61.96	12.15
Lise	30	62.10	12.34
Üniversite	31	62.29	10.24
Toplam	84	62.13	11.42

Tablo 6’da görüldüğü üzere, araştırma kapsamına alınan çocukların annelerinin 23’ü ilköğretim, 30’u lise, 31’i üniversite mezunudur. Annelerinin eğitim düzeyi durumuna göre çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği’nin eğitim düzeyine göre toplam puan ortalaması; İlköğretim mezunu anneler için 61.96 (12.15); lise mezunu anneler için 62.10 (12.34), Üniversite mezunu anneler için 62.29 (10.24)’dur.

Tablo 7’de anne eğitim düzeyi değişkenine göre çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 7. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği puanlarına ilişkin ANOVA sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	<i>F</i>	<i>p</i>
Cinsiyet					
Gruplararası	5.32	2	2.66	.456	.635
Gruplarıçi	472.68	81	5.84		
Toplam	478.000	83			
Aile-Sosyal Yapı					
Gruplararası	11.62	2	5.81	.378	.686
Gruplarıçi	1244.79	81	15.37		
Toplam	1256.42	83			
Engel					
Gruplararası	1.50	2	.75	.074	.929
Gruplarıçi	822.64	81	10.16		
Toplam	824.14	83			
Farklı Kültürel Geçmiş					
Gruplararası	26.18	2	13.09	.486	.617
Gruplarıçi	2183.82	81	26.96		
Toplam	2210.00	83			
Genel Toplam					
Gruplararası	1.52	2	.76	.006	.994
Gruplarıçi	10814.04	81	133.51		
Toplam	10815.56	83			

**p* <.05

Tablo 7’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan çocukların *cinsiyet* kategorisi puan ortalamaları [$F(2, 81)= 0.456, p>.05$]; *aile ve sosyal yapı* kategorisi puan ortalamaları [$F(2, 81)= 0.378, p>.05$], *engel* kategorisi

puan ortalamaları [$F(2, 81) = 0.074, p > .05$], *farklı kültürel geçmiş* kategorisi puan ortalamaları [$F(2, 81) = 0.486, p > .05$], *genel puan ortalamaları* [$F(2, 81) = 0.006, p > .05$] anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamına alınan okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı algılarının anne eğitim düzeyine göre değişmediği söylenebilmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı anne eğitim düzeyinin okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı algısı üzerinde anlamlı fark oluşturup oluşturmadığını belirlemektir. Yapılan analizler sonucunda araştırma kapsamına alınan çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin alt maddeleri olan *Cinsiyet, Aile ve Sosyal Yapı, Engel ve Farklı Kültürel Geçmiş* alanlarından aldıkları puanların anne eğitim düzeyine göre anlamlı derecede fark yaratmadığı tespit edilmiştir. Yani okul öncesi dönem çocuklarının farklılıklara saygı algısı anne eğitim düzeyine göre değişmediği görülmektedir.

Bu alanda yapılmış önceki araştırmalar annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklarına karşı daha demokratik ve eşitlikçi davrandıklarını göstermektedir (Arı, Bayhan ve Artan, 1997; Balat, 2010; Durmuşoğlu-Saltalı ve Arslan, 2011; Kale, Çağdaş ve Tepeli, 2013; Özben ve Argun, 2002). Mevcut araştırma bulgusu ise, anne eğitim düzeyine göre çocukların farklılıklara saygı algısının değişmediğini göstermektedir. Çocukların farklılıklara saygı algısı üzerinde anne eğitim düzeyi değişkeninin yanı sıra Türk toplum yapısının genel özelliğinin de bir etkisi olduğu düşünülebilir. Günümüz değişen toplum yapısı aile kavramını etkilese de Türk toplum yapısında duygusal bağımlılık anlayışının korunduğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 1993). Bununla birlikte, Hofstede'nin (2011) Kültürel Boyutlar Teorisi'ne göre Türk toplumunda iletişim ve grup uyumuna önem verilmektedir. Toplumsal yaşamda ve aile yapısında öne çıkan duygusal bağımlılık ayrışmayı değil beraberlik duygusunu ön plana çıkardığı söylenebilir. Türk toplum yapısında var olan bu özelliklerin çocukların erken yaşlardan itibaren farklılıklara yönelik algısını belli bir düzeyde etkilediği düşünülebilir.

Araştırma kapsamına alınan çocukların Farklılıklara Saygı Ölçeği'nin alt maddeleri olan *Cinsiyet, Aile ve Sosyal Yapı, Engel ve Farklı Kültürel Geçmiş* kategorilerine verdikleri cevaplar detaylı incelendiğinde; çocukların çoğunluğu, "*babanın yaptığı işi anne, annenin yaptığı işi babalar*

yapar” sorusuna katılmıyorum demiştir. Kanada’da yürütülen bir çalışmaya göre, belirgin olan cinsiyet rolleri iki ile üç yaş arasında oluşmaya başlamaktadır (Poulin-Dubois, Serbin, Eichstedt, Sen ve Beissel, 2002) ve çocuklar dört yaşına ulaştıklarında kalıp yargılarının yeterince gelişip yerleşmeye başladığı düşünülmektedir (Fagot, Leinbach ve O'boyle, 1992). Sosyal öğrenme teorisine (Bandura, 1977) göre anne-babanın sahip olduğu cinsiyet şemaları çocuklarına yönelik davranışlarını şekillendirebilir. Özellikle, çocukların hayatın erken dönemlerinde maruz kaldıkları ortak ev işlerinin dağılımına yönelik bilgiler çocukların ilk cinsiyet şemalarının oluşmasında etkilidir ve bu durum, daha sonra ortaya çıkan cinsiyete yönelik kalıplaşmış yargıların oluşmasına neden olabilmektedir (Poulin-Dubois ve diğerleri, 2002). Türkiye’de yürütülen benzer bir çalışmada bu sonucu desteklemektedir (Yağan Güder ve Güler Yıldız, 2016). Yağan Güder ve Güler Yıldız (2016) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların kadına ve erkeğe ilişkin kalıp yargılara ilişkin görüşlerinde, annelerinin ev hanımı olması, aile içi sorumlulukların geleneksel bir şekilde dağılması gibi faktörlerin etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, hem annesi hem de babası ev işlerinde sorumluluk alan çocukların, babası sorumluluk almayan çocuklara göre ev içi sorumluluklar konusunda daha az kalıp yargıya sahip oldukları, annenin çalışma durumunun genel olarak kadın ve erkeğe ilişkin kalıp yargıları etkilemediği belirlenmiştir.

Yapılan araştırmada çocukların *engel* kategorisinde verdikleri cevaplardan yola çıkarak “*Bence herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocuklar bizden farklıdır*” maddesine büyük çoğunluğun katıldığı görülmektedir. Ayrıca herhangi bir fiziksel engele (yürüme, görme, konuşma vb.) sahip çocukların spor, resim gibi faaliyetleri yapamayacaklarını düşündükleri görülmektedir. Yine de araştırma kapsamına alınan çocukların sınıflarında herhangi bir engele sahip bir birey olduğunda onunla oynama ve ona yardım etme fikrine olumlu baktıkları söylenebilir. Diamond ve Hestenes (1996) tarafından, okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel ve zihinsel engele sahip çocuklar hakkındaki fikirlerini öğrenmek amacıyla bir araştırma yürütülmüştür. Araştırma bulguları, araştırma kapsamına alınan çocukların büyük bir çoğunluğunun fiziksel engelli çocukların farkında olduğunu göstermiştir. Araştırmanın diğer dikkat çeken bulgusu ise araştırma kapsamına alınan hiçbir çocuğun Down Sendromlu bireylerin farkında olmadığı yönündedir. Yani çocukların fiziksel bir engeli olan çocuğun motor becerileri üzerindeki etkilerine karşı duyarlı oldukları, ancak diğer engel gruplarının sonuçlarından daha az haberdar oldukları görülmektedir. Ekmişoğlu’nun (2007) yürüttüğü çalışmada okul öncesi öğretmenleri, çocukların, zihinsel, bedensel engele sahip akranları ya

da yetişkinler ile genellikle alay ettiklerini belirtmektedir. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı'nın (2006) raporuna göre çocuklarla sadece engellilik hakkında konuşmak, çocuğun engelli bir insanla karşılaştığında sergilediği tutumu etkilememektedir. Bu nedenle, okul öncesi eğitim kapsamında yürütülecek etkinliklerin çocukların engelli bireylere karşı farkındalık kazanmasını arttıracak şekilde yapılandırılması önem taşımaktadır. Bu alanda yapılan çalışmalara (Üner, 2011; Eren, 2015; Pekdoğan, 2018) bakıldığında okul öncesi dönemde farklılıklara saygıya yönelik çalışmaların son yıllarda giderek artmasıyla birlikte, öğretmenlerin zamanla bu konuda daha da bilinçleneceği düşünülmektedir. Okul öncesi dönemde verilen eğitimin etkisinin kalıcılığı tartışılmaz olup farklılıklara saygı eğitiminin okul öncesi dönemde gelecek zaman içerisinde daha da yaygınlaşması beklenmektedir.

Yapılan araştırmada değişken olarak anne-eğitim düzeyi alınmıştır. İleride yapılacak araştırmalarda sosyo-ekonomik düzey, farklı anne-baba tutumları gibi değişkenler aracılığıyla çocukların farklılıklara saygı algıları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Arı, M., Bayhan, P. ve Artan, İ. (1997). Farklı ana-baba tutumlarının 4-11 yaş grubu çocuklarında görülen problem durumlarına etkisinin araştırılması, 10. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Başal, H. A. (2012). *Gelişim ve psikoloji: Nasıl mutlu ve başarılı bir çocuk yetiştirebilirim?* Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Balat, G. U. (2010). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32(143).
- Bandura, A. (1977). *Social learning thoery*. New Jersey, ABD:Prentice-Hall
- Başal, H. A., Kahraman, P. B., Derman, M. T., Kahraman, Ö., ve Sümer, H. (2014). Otoriter ve Demokratik Tutuma Sahip Ebeveynleri Olan 5-6 Yaş Çocuklarının Evcilik Oyunlarında Üstlendikleri Roller. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 384-409.
- Brumariu, L. E. and Kerns, K. A. (2008). Mother-Child Attachment and Social Anxiety Symptoms in Middle Childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(5), 393-402. <http://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.06.002>
- Büyükoztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, S., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Diamond, K. E., and Hestenes, L. L. (1996). Preschool children's conceptions of disabilities: The salience of disability in children's ideas about others. *Topics in Early Childhood Special Education*, 16(4), 458-475

- Divrenge, M. ve Aktan, E. (2010). *Erken Çocukluk Döneminde Farklılık Kavramı ve Etkinlik Örnekleri, Farkındayım Farklılıklara Saygılıyım*. Ankara: Eğitim Kitap.
- Durmuşoğlu-Saltalı, N. ve Arslan, E. (2011). "An Investigation of Emotional Skills of Six-Year-Old Children Attending Nursery School According to Some Variables". *Educational Research and Reviews* Vol. 6 (7), pp. 536- 541, July 2011.
- Ekmişoğlu, M. (2007). Erken çocukluk döneminde farklılıklara saygı kavramı hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi ve farklılıklara saygı ölçeğinin geçerlik güvenilirlik çalışması (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Eren, S. (2015). Öyküleştirme Yöntemine Dayalı Eğitimin Beş Yaş Çocuklarında Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisinin İncelenmesi (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fagot, B. I., Leinbach, M. D. and O'boyle, C. (1992). Gender labeling, gender stereotyping, and parenting behaviors. *Developmental Psychology*, 28(2), 225.
- Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P. and Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, 42(3-4), 233-253.
- Günalp, A. (2007). Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği) (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Hastings, P. D., McShane, K. E., Parker, R. and Ladha, F. (2007). Ready to make nice: Parental socialization of young sons' and daughters' prosocial behaviors with peers. *The Journal of Genetic Psychology*, 168(2), 177-200.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online readings in psychology and culture*, 2(1), 8.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). Türkiye'de Aile Kültürü. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, (1) 49-57.
- Kale, Ü., Çağdaş, A., ve Tepeli, K. (2013). Anne-Baba Eğitim Düzeyinin İlköğretim 1. Sınıf Öğrencilerinin Duyguları İfade Etme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 254-262.
- Kadın Emekini Değerlendirme Vakfı (2006). Erken çocuklukta farklılıklara saygı eğitimi el kitabı. İstanbul: Derin Yayınları.
- Kelly, D. J., Quinn, P. C., Slater, A. M., Lee, K., Gibson, A., Smith, M., ... and Pascalis, O. (2005). Three-month-olds, but not newborns, prefer own-race faces. *Developmental science*, 8(6), F31-F36.
- Levy, G. D. and Haaf, R. A. (1994). Detection of gender-related categories by 10-month-old infants. *Infant Behavior and Development*, 17(4), 457-459.
- McHale, S. M., Crouter, A. C. and Tucker, C. J. (1999). Family context and gender role socialization in middle childhood: Comparing girls to boys and sisters to brothers. *Child Development*, 70(4), 990-1004.
- Measelle, J. R., John, O. P., Ablow, J. C., Cowan, P. A. and Cowan, C. P. (2005). Can children provide coherent, stable, and valid self-reports on the big five dimensions? A longitudinal study from ages 5 to 7. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(1), 90.
- MEB (2006). Okul öncesi eğitimi genel müdürlüğü okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için) kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- MEB (2013). Okul öncesi eğitimi genel müdürlüğü okul öncesi eğitim programı kitabı. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Nores, M. and Barnett, W. S. (2010). Benefits of early childhood interventions across the world:(Under) Investing in the very young. *Economics of Education Review*, 29(2), 271-282. doi: 10.1016/j.econedurev.2009.09.001
- Özben Ş. ve Argun Y (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 14:18-28.
- Pekdoğan, S. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin farklılıklara saygı eğitimi konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(65) 90-102.
- Poulin-Dubois, D., Serbin, L. A., Eichstedt, J. A., Sen, M. G. and Beissel, C. F. (2002). Men Don't Put on Make-up: Toddlers' Knowledge of the Gender Stereotyping of Household Activities. *Social Development*, 11(2), 166-181
- Seibert, A. and Kerns, K. (2015). Early mother-child attachment: Longitudinal prediction to the quality of peer relationships in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 39(2), 130-138.
- Tabachnick, B. G. and Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Thompson, S. K. (1975). Gender labels and early sex role development. *Child Development*, 46(2) 339-347.
- Türk Dil Kurumu. (2018). Güncel Türkçe Sözlük. <http://www.tdk.gov.tr/>
- Üner, E. (2011). Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri
- Yağan Güder, S. ve Güler Yıldız, T. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Toplumsal Cinsiyet Algılarında Ailenin Rolü. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31 (2): 424-446

EXTENDED ABSTRACT

Analyzing Children's Perception Of Diversity According to Maternal Education Level

It is known that families have a great influence on social development of children. Whether children can grow up as individuals that are constructive, creative, highly responsible, able to express their opinions and emotions, can evaluate themselves, have improved social skills, and can form positive relationships with others depends on the healthy relationship formed by parents with their children in their early ages (Basal, Kahraman, Taner Derman, Kahraman & Sumer, 2014). It is especially known that the bond formed between the child and the mother at an early age has a positive or negative effect on the personality development of the child in the upcoming years (Brumariu & Kerns, 2008; Seibert & Kerns, 2015). Studies indicate that mothers with higher levels of education create a more tolerant and

affectionate environment for their children and display a more democratic attitude. It is thought that growing up in more democratic environments increases self-confidence of children (Gunalp, 2007) and is significant for children to respect opinions, feelings, and differences of others.

This study aims to determine whether maternal education level makes a significant difference in the perception of children about respect for diversity. The study tries to answer the following questions for this purpose:

1. What are children's levels of respect for diversity?
2. Does maternal education level create a significant difference in children's respect for diversity?

The study sample consists of 84 children (40 girls and 44 boys) at the age of 5 to 6 going to a kindergarten in Osmangazi district of Bursa province. The "Respect for Diversity Scale" were used for determining children's level of perception about respect for diversity, respectively, while collecting data (Divrengi, 2007). First the frequency and percentage distributions of the scores obtained by the children from the Respect for Diversity Scale were tabulated, and then they were subjected to ANOVA test in order to determine whether they differed by maternal education level, and the data related to this test were shared in this study conducted using the general survey method.

Firstly, the percentage and frequency distributions of the responses of the preschool children at the age of 5-6 to the items in the Respect for Diversity Scale are presented.

The rates of the children that disagree, somewhat agree, and agree with the second item in the gender category saying "*I think fathers can do the housework (cleaning, cooking, etc.) done by mothers*" are 67.90% ($f = 57$), 2.40% ($f = 2$), and 29.80% ($f = 25$), respectively. The majority of the children included in the study said that they did not agree with this statement.

The rates of the children that disagree, somewhat agree, and agree with the third item in the gender category saying "*I think mothers can do the works done by fathers (repairing cars, repairing taps, etc.)*" are 77.30% ($f = 65$), 6.00% ($f = 5$), and 16.70% ($f = 14$), respectively. The majority of the children included in the study said that they did not agree with this statement.

The rates of the children that disagree, somewhat agree and agree with the first item in the disability category of the Respect for Diversity Scale saying "*I think children with a physical disability (walking, sight, talking, etc.) are different from us.*" are 14.20% ($f = 12$), 4.80% ($f = 4$), and 81.00% ($f = 68$), respectively. The vast majority of the children included in the study said that they agreed with this statement.

The rates of the children that disagree, somewhat agree, and agree with the second item in the disability category saying "*I think children with a physical*

disability (walking, sight, talking, etc.) can become friends with each other” are 36.90% ($f = 31$), 7.10% ($f = 6$), and 56.00% ($f = 47$), respectively. The majority of the children included in the study said that they agreed with this statement.

Secondly, findings related to the ANOVA test conducted to test whether the scores obtained by the children from the Respect for Diversity Scale differed according to maternal education level are presented. The *gender, family and social structure, disability, different cultural background, and general score averages* of the children included in the study did not differ significantly according to maternal education level. In this regard, we can say that the respect for diversity perceptions of the children included in the study do not change by maternal education level.

We can deduce from the responses given by the children in the disability category of the study that “*Children see disabled individuals differently.*” The teacher opinions in the study conducted by Ekmisoglu support this finding. Most of the preschool teachers in the study conducted by Ekmisoglu (2007) stated that children had a general tendency to mock their peers or adults with mental or bodily disabilities.

In light of the responses given by the children in the study, the rate of the responses given regarding gender revealed that they think men and women must do different jobs. For instance, most children disagreed with the statements suggesting that mothers can do the things done by fathers, and fathers can do the things done by mothers. The results of the study conducted by Yagan Guder and Guler Yildiz (2016) support this research. They found out that children whose both parents take responsibility for housework are less stereotypical regarding domestic responsibilities compared to children whose fathers do not take responsibilities, and the employment status of mothers does not affect stereotypes about men and women in general.